

טבת תשע"ב

מ. זילברמן

(פז): **ירושת הבעל היכא דתצא מזה ומזה.** תנן האשה שהלך בעלה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעליך וניסת ואח"כ בא בעלה תצא מזה ומזה וצריכה גט מזה ומזה ואין לה כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות לא על זה ולא על זה וכו' לא זה וזה מטמאין לה ולא זה וזה זכאין במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה, ע"כ. והמשנה לא הזכירה דין ירושת הבעל ולא נקטה דאינם זכאים בירושתה. וכתבו הרשב"א והריטב"א על המשנה וכן כתבו התוס' לקמן (פט: ד"ה כיון) דאכן בעלה הראשון יורש אותה, דהבעל הראשון לא חטא ולא קנסוה בזה (והא דאינו זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה היינו מהטעמים המפורשים בגמ' צ: שהם קנס דידה ואינו ענין לירושה). וכן פסק הרמ"א (אה"ע סי' יז סנ"ו).

ומ"מ העירו האחרונים דבתוספתא (פי"א ה"ד) איתא, "זה וזה אינו זכאי בירושתה ר"א אומר הראשון זכאי בירושתה". הרי דמפורש בתוספתא דלחכמים אף הראשון אינו זכאי בירושתה. וכן במאירי הביא דעה כזה. ובאוצר הפוסקים (אות תלו) הציע דאולי הב"י השמיט דין ירושת הבעל מהשו"ע (למרות שבב"י הביא דהבעל הראשון יורש אותה) מכח דברי התוספתא.

(פח): **מה אם ירצה לומר מזיד הייתי.** בתוס' ב"מ (ג: ד"ה מה אם ירצה לומר) וכריתות (יב. ד"ה או דילמא) הקשו למה לא אמרינן אין אדם משים עצמו רשע במזיד הייתי. בתוס' כריתות תירצו, "היינו ליפסול נפשיה לא מהימן אבל אי אמר מזיד אכלתי חלב מהימן דאומר מתכוין לטובה שאינו רוצה להביא חולין בעזרה". אך בתוס' ב"מ תירצו קצת אחרת, "דאין נאמן לפסול עצמו אבל הכא עושה תשובה ואינו רוצה להביא חולין לעזרה". וצ"ב מה ענין תשובה לכאן. ואפשר דכוונתם בדברך כלל אמרינן דאין אדם משים עצמו רשע כי אדם קרוב אצל עצמו ואינו יכול לפסול עצמו לעדות (סנהדרין ט), אבל היכא שעושה תשובה כיון שלא נוכל לפסולו לעדות ממילא יש לו נאמנות לשאר ענינים, כגון שלא להביא חולין לעזרה.

בתוס' מכות (ב. ד"ה מעידין בתרא) הקשו איך יכולים לחייב גלות על פי עדות, והא יכול לומר מזיד הייתי. והקשה המהרש"א שם דהלא אין אדם משים עצמו רשע. ולא שייך תירוץ התוס' בב"מ דאינו רוצה להביא חולין לעזרה. ואפשר להסביר על פי דברי הרמב"ן בב"מ, דכתב הוא, "תו קשיא להו היכי מצי למימר מזיד הייתי והא אין אדם משים עצמו רשע, ולא מילתא היא דלא שייך אין אדם משים עצמו רשע אלא גבי עדות דלא פסלינן עדותיה ופליגינן דיבוריה אבל כשאומר מזיד הייתי אין אומרים לו להביא קרבן הואיל והוא יודע בעצמו שאינו חייב בו ועוד דהא כתיב הכא או הודע אליו והרי לא נודע אליו אפילו ע"פ אחרים הואיל והוא אומר מזיד הייתי". דלפי תירוץ א' של הרמב"ן לא שייך אין אדם משים עצמו רשע, דהרי יודע בעצמו שאינו חייב גלות. ואפשר דאף לדברי התוס' בב"מ ובכריתות כמו שמניחים שעשה תשובה במזיד הייתי באכילת חלב אוכלי נוכל להגיד גן לגבי מזיד הייתי ברציחה ולא שייך בכה"ג אין אדם משים עצמו רשע.

(פח): **כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים.** במימרא דעולא דכל מקום שהאמינה תורה ע"א

הרי כאן שנים כתב הריטב"א בשם הר"י דזה רק שייך בעדות דבר שבערוה דבעי ב', אבל באיסורים דעלמא דסגי בעד

אחד, כיון שלא האמינוהו אלא אחד יש הכחשה דחד כנגד חד. וכתב המהרש"ל (יש"ש בפירקין סי' ה') דדברי הריטב"א עיקר. וכן ראה בשב במעתתא (פ"ו סי' כ-כא).

אך מתוס' כריתות (יא. ד"ה א"ל) מוכח דאף באיסורים אמרינן כל מקום שהאמינה תורה ע"א הרי כאן שנים, דכ"כ לענין אכילת חלב. וזוהי שיטת המהרי"ק (שרש לג) וכך נפסק בשו"ע (יו"ד סי' א סי"ד) דשוחט שהעיד עליו ע"א ששחט שלא כהוגן והוא מכחישו ע"א בהכחשה לאו כלום הוא והעד עצמו מותר לאכול מכאן ולהכה. וראה עוד בט"ז שם ס"ק כ"ג. המהרי"ק כתב דכל מקום וכו' מהני אפי' להוציא מחזקתו כדאשכחן בעדות אשה. ורע"א הביא בשם המהרי"ק דמיד ששחט הוא בחזקת שחוט כדינו ואין ע"א נאמן לאסור. וראה בחי' בהגר"ח (פ"ט רוצח הט"ו) מה שהציע בדעת הרמב"ם.

החבורה הראשונה תתקיים אי"ה בליל שני אחר תפילת מעריב

הנושא: עדות אשה (פז):

עיקר תוס' פרק האשה רבה

- (פז): הולד ממזר, מכלל
- (פח): ומה, דשתיקה, ברי לי, מידי דהוה, מתוך, אתא גברא
- (פח): והבא
- (פט): מ"ט, אין תורמין
- (פט): ולא תאכל, בקומתה, משתגדיל, כיון
- (צ): אכל, בשוגג
- (צ): כולהו, וליגמר
- (צא): מלכות יון, הי' במזרח, ת"ש כתב, ת"ש שינה, שם עירו
- (צב): נותן לה
- (צג): ר"ע, יתקדשו, קנויה לך
- (צג): אלא, לאחר שאתגיר, עד אחד, כי תיבעי לך
- (צד): כי תיבעי לך
- (צד): ואע"ג, אלא